

Köbli, Ádám¹

A helyi lakosok életminőségének vizsgálata a magyar fürdővárosokban

Quality of life examination of local residents in Hungarian spa towns

ABSZTRAKT

Magyarország nemzetközileg is elismert, értékes hagyományokkal rendelkező turisztikai desztinációi közül kiemelkednek a fürdővárosaink, amelyekben magas minőségű egészségturisztikai szolgáltatások fogadják a vendégeket. A fejlesztések révén bővül a helyi szolgáltatások köre és növekszik az általános életszínvonal és életminőség, amely a vendégek mellett a helyi társadalom számára is kiemelten fontos. A városi és turisztikai fejlesztések, a megjelenő új szolgáltatások és infrastrukturális beruházások együttesen és multiplikátor módon fejtik ki hatásukat. Tanulmányomban a legismertebb, legtöbb vendéget vonzó és legmagasabb minőséget nyújtó magyar fürdővárosokban – Bük, Gyula, Harkány, Hajdúszoboszló, Hévíz, Sárvár és Zalakaros – vizsgálom a turizmus hatásait a helyiek szempontjából, kiemelten az életminőséggel összhangban. Helyi lakossági kérdőíves felmérésem célja, hogy megismerjem a fürdővárosi lakosság életminőségét, a turizmusból fakadó előnyeiket és problémáikat. A lakosság véleményét bemutató eredmények és információk alapján lehetőség van a fürdővárosok későbbi fejlesztési stratégiáit, hosszú távú terveit úgy megalkotni, hogy az kellő összhangban legyen a helyiek tényleges érdekeivel.

Kulcsszavak: életminőség, fürdővárosok, helyi lakosok, kérdőíves kutatás, településfejlesztés

ABSTRACT

Among the many internationally recognized and tradition rich tourism destinations of Hungary, the spa towns offering high quality health tourism services are outstanding. Improvements will increase the quality of services and the general standard and quality of life. These are important both for the guests and locals. The town and tourism development, the new services and infrastructural investments together have a multiplier effect. In this article I included the most well-known, highest quality Hungarian spa towns – Bük, Gyula, Harkány, Hajdúszoboszló, Hévíz, Sárvár and Zalakaros – attracting the most guests and studied the effects of tourism on locals especially on their quality of life. The aim of my local residents' questionnaire is to gain information about their quality of life, their advantages and disadvantages resulting from tourism. The results and information, presenting the opinion of local people, can be used later to frame such development plans and strategies for spa towns, which correspond with the interests of local people.

Keywords: quality of life, spa towns, locals, questionnaire survey, settlement development

¹ Főiskolai docens, Edutus Egyetem, Gazdálkodástudományi Tanszék
kobli.adam@edutus.hu

BEVEZETÉS

A fürdővárosok folyamatos fejlesztéseket hajtanak végre, hogy megőrizzék vezető helyüket az egészségturisztikai piacon. A fejlesztéseket azonban komplex módon kell megtervezni, aminek révén harmonikus fejlődés tud megvalósulni települési szinten a természeti erőforrások kiemelt védelmével, előtérbe helyezve a rendszerszemléletű tervezés fontosságát. A fejlődési célok pontos meghatározásához szükség van a helyiek véleményének minél részletesebb ismeretére. A helyi adottságokra épülő tervezés a tudatos, hosszú távú fenntarthatóság irányába vezeti a településeket.

A fürdővárosok a nemzetközi és hazai tudományos kutatások sokrétű és sokszínű vizsgálati területe. A téma sokoldalúságát mutatja, hogy a fürdővárosok központi szerepet töltenek be egészségturisztikai (Smith & Puczkó, 2010; Ács & Laczkó, 2009), versenyképességi (Bakucz & Tegzes, 2016; Kayar & Kozak, 2010) és komplex turizmus- és településfejlesztési (Köbli, 2018; Szabó, 2015) vizsgálatokban, illetve fő esettanulmányi területei a különböző fürdőkultúrával (Wirth, 2011; Csiffáry, 2004; Kósa, 1999), kultúrtörténettel (Petneki, 1991), életminőséggel (Michalkó & Rátz, 2011), és komplex tudományos megközelítéssel készült kutatásoknak (Galambos et al., 2015).

Az egészségturizmus az elmúlt évtizedekben az egyik legdinamikusabban fejlődő termékké vált a világ turisztikai piacán (Connell, 2013; Turner, 2011), amelynek további dinamikus növekedését jelzik (White, 2012). A gyógyfürdők kivétel nélkül települési környezetben helyezkednek el, fejlődésük pedig szoros kölcsönhatásban van az adott térséggel.

Az utóbbi évek szakirodalmában egyre gyakrabban jelennek meg új településfejlesztési modellek és innovatív szemléletek (Urban Village-modell, Smart City WHO Egészséges Városok), amelyek egymást kölcsönösen erősítve szinergiában segítik a települések fejlődését. Közös jellemzőjük, hogy a fenntartható fejlődés koncepciójára épülve és az életminőség különböző területeit állítva közép-pontba komplexitásában értelmezik a városi jólét fogalmát. Az életminőség fejlesztésével foglalkozó újabb modellek és koncepciók a fürdővárosok számára kiemelten fontosak, ugyanis a megvalósított életminőség javulása mellett az imázsukat is nagymértékben növelik.

A globalizáció és az urbanizáció kölcsönös hatásait is fontos megvizsgálni, kiemelve a kisvárosi tipológiára gyakorolt globalizációs hatásokat, miként lehet a fenntartható városiasodást, életminőséget és saját identitást befolyásolni. Friedman (2001) szerint a kisvárosok városi megújulásnak kulcsterületei a környezeti kihívások, a demográfiai trendek, a gazdasági változások és a kulturális szempontok, valamint az infrastruktúra előregedése, amelyeket kapcsolatban, rendszerben kell kezelni. Fürdővárosainknak, amelyek legtöbbször az említett kisvárosi kategóriába sorolható, a nemzetközi versenyben kell megmaradni, illetve fejlődni, ahol a változások sebessége fokozatosan nő. Ugyanakkor az is egyértelmű, hogy a vendégek döntését elsősorban az egészségturisztikai szolgáltatások minősége befolyásolja, de emellett a városok élhetősége, a gyógyfürdő környezete, a fürdővárosi milió, és a benne élő emberek érzékelhető, látható jóléte, boldogsága is meghatározó lehet. Különösen igaz ez jelenleg, amikor a turisztikai szektort korábban nem tapasztalt globális kihívás elé állítja a járványhelyzet okozta korlátozások. Az egészséges környezet, a biztonság, tisztaság, jó orvosi ellátás, professzionális szakértelem egyre fontosabb szempont az utazni vágyóknak és ebben a fürdővárosok kiemelt szerepet kapnak.

Napjainkban egyre fontosabbá válik az életminőség társadalmi és egyéni szintű vizsgálata (Ercsey, 2011) és ehhez kapcsolódóan a jóllét fogalmának minél pontosabb meghatározása (Szigeti, 2015). A társadalomföldrajzi kutatásokban is egyre nagyobb szerepet kap az életminőség kérdésköre, például a városrehabilitációhoz (Egedy, 2009) kapcsolódóan. Az életminőséggel kapcsolatos vizsgálatok egyik alapvető kérdése, hogy szubjektív (egyén tapasztalatai, elégedettsége, önértékelése) vagy objektív (külső tényezők rendelkezésre állása) tényezők alapján határozzuk meg az életminőséget (Papp et al., 2017). Jelen tanulmányban a települések lakosságát érő pozitív és negatív egészségturisztikai hatásokat és ebből fakadóan a helyiek mindennapi életminőségét meghatározó fő tényezőket vizsgálom. Az elemzés során a lakosság szubjektív kérdőíves értékelését vetem össze a települések vendégforgalmi és gazdasági helyzetével. A kapott lakossági válaszokat kiegészítik a különböző települési szakmai interjúk során kapott bővebb elemzések, helyzetértékelések, amelynek során az életminőség több területének állapota is feltárásra került.

A vizsgálatom és az elemzéseim még a járványhelyzet előtti időszakban készültek el és a fő következtetések is a fürdővárosok általános helyzetét és a helyi lakosok normál körülmények közti életminőségét mutatja be. Természetesen a 2020-as év történései alapvetően változtatták meg a turisztikai szektor jelenlegi helyzetét és egyelőre nehéz megjósolni, mikor és milyen formában térhet vissza az ágazat korábbi állapotába. Ezzel együtt nem kérdés, hogyha újra lehet majd szabadon és biztonságosan utazni, az egészségturisztikai motiváció továbbra is az elsődleges szempontok közt foglal majd helyet a turisták célterület választásában, ez pedig a fürdővárosok további sikerét jelentheti. Eredményeim tehát a vírus előtti fürdővárosi helyzetet tárják fel, de az ezekből levonható következtetések és kirajzolódó jövőbeni fejlesztési irányok összhangban vannak a jelenleg megváltozott egészségügyi és utazásbiztonsági szempontokkal is, a cél ugyanis a biztonságos, egészséges, komplex élményt nyújtó és a helyiek számára is élhető desztinációk kialakítása.

A VIZSGÁLT FÜRDŐVÁROSOK KIVÁLASZTÁSÁNAK MÓDJA

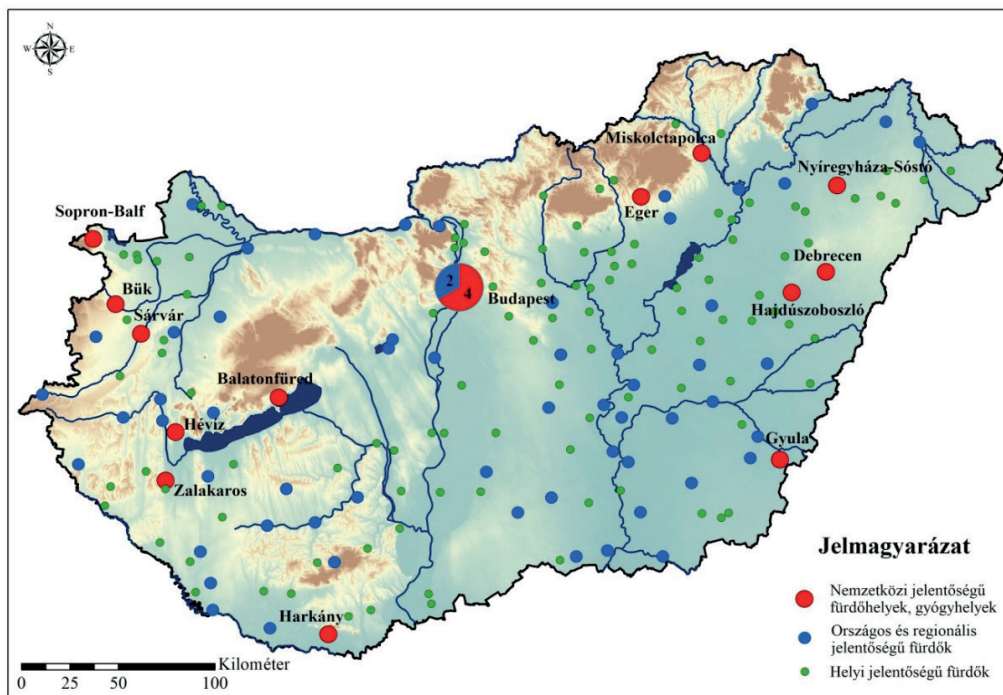
Hazánk kimagasló gyógytényezőinek és az erre épülő minőségi szolgáltatásoknak a fő színterei a folyamatosan fejlődő fürdővárosok. A különböző fürdőfejlesztéseknek köszönhetően nagyon sok település rendelkezik fürdővel és hozzá kapcsolódó turisztikai létesítményekkel, de Michalkó & Rátz (2011) szerint hazánkban klasszikus értelemben vett fürdővárossal kevéssel találkozhatunk, mivel a gyógyturizmus dominanciája csak kevés településen tud lényegi, komplex települési hatásokat is okozni

Az Országos Egészségturizmus Fejlesztési Stratégia (2007) alapján 1372 termálvízkút volt található Magyarországon, amely közül 273 elismert gyógyvíz (kormanyhivatal.hu, 2021). Budapest Főváros Kormányhivatal Népegészségügyi Főosztály nyilvántartásai alapján összesen 103 minősített gyógyfürdő működik hazánkban, ebből 13 Budapesten. A gyógyfürdők a hazai gyógyturizmus legfontosabb színhelyei, ahol a 74/1999. (XII. 25.) EüM rendeletnek megfelelően természetes gyógyvizeket használnak. Jelenleg 42 minősített gyógyszálloda található hazánkban, ezek azonban forgalmuk, vendégkörük, gyógyászati hagyományaik és gazdasági szerepük alapján nagyon különböznek egymástól. A legtöbb, kilenc gyógyszálló, Hévíz városában működik, Hajdúszoboszlón hat gyógyszálló, Budapesten három található (kormanyhivatal.hu, 2021).

Az OES (2007) három szinten kategorizálta a hazai fürdőlétesítményeket, és így a fürdőknek ott-hont adó településeket is. A kutatásban kimutatott 385 fürdőtelepülés közül 187 létesítményt soroltak kategóriába, amely alkalmas volt a fejlesztési célok megvalósításához. Három kategóriát határoztak meg (OES 2007):

- Nemzetközi jelentőségű fürdőhelyek, történelmi, műemléki fürdők, gyógyhelyek
- Országos és regionális jelentőségű turisztikai szolgáltatók
- Helyi jelentőségű fürdők

1. ábra: A magyarországi fürdők kategóriák szerinti beosztása és elhelyezkedése hazánkban
Figure 1. Classification and location of Hungarian spa towns by category in Hungary

Forrás: OES 2007 alapján szerk.: Köbli – Horváth, 2018.

Source: OES 2007, Edited by Köbli – Horváth, 2018.

Alapvetően elmondható, hogy a nemzetközi jelentőségű fürdővárosok közül *öt* település – Bük, Hajdúszoboszló, Harkány, Hévíz, Zalakaros – azok a teljesen „tiszta profilú” fürdővárosok, amelyek fejlődésében minden kétséget kizárólag a helyi fürdőkínálat és a kapcsolódó szolgáltatások adták a fő hajtóerőt. Alacsony népességszám mellett az egészségturisztikai funkció dominanciájáról beszélhetünk (Michalkó & Rátz, 2011), igazi fürdővárosi milióval, ahol a városi funkciók megjelenése a minőségi egészségturizmusnak köszönhetőek. Sárvár és Gyula, mind gazdasági struktúrája, mind történelmi szerepe és a helyi funkciók kialakulásának tekintetében eltér bizonyos szintig az előbbi *öt* településtől, azonban a jelenlegi turisztikai kínálat, a települések jövőképe, lehetőségei, problémái és komplex fejlődésüket tekintve ugyanúgy teljes értékűen összehasonlíthatóak a másik *öt* településsel. Sárvár és Gyula olyan mértékű és minőségű egészségturisztikai fejlődésen ment át, amely révén egységesen, a legmagasabb minőséget képviselő fürdővárosi csoport tagjaiként tekinthetünk rájuk (Köbli, 2018) (1. ábra).

A nemzetközi jelentőségű komplex fürdővárosok közös jellemzői, hogy ezek a települések különleges feltételekkel és adottságokkal rendelkeznek. Az attrakció a gyógyvíz és az erre épülő minőségi szolgáltatások, amelyek egész évben, azonos mértékben és minőségben elérhetőek, ezért alig jellemző a szezonális. Ennek pozitív hatásai vannak a munkaerőpiacon, a turizmusból származó bevételek pedig magasabbak, így egy erős és kiegyensúlyozott gazdasági struktúra alakult ki a településeken (Köbli, 2018). A hét fürdőváros stabil hazai és fizetőképes külföldi egészségturisztikai vendégkörrel rendelkezik (Laczkó, 2021). Az egészséges életmód és az alternatív gyógyászat egyre nagyobb szerepet kap a nemzetközi turizmusban. Különösen igaz ez a nyugati országokból (Németország, Ausztria) érkező idősebb, szenior turistákra. Ők a turisztikai kereslet mindhárom meghatározó tényezőjével rendelkeznek: szabadidő (hosszabb kezeléseken tudnak részt venni), diszkrecionális jövedelem (fizetőképes kereslet) és motiváció (leghatékonyabb gyógymódot megtalálni egészségügyi problémáikra, és egészségesen élvezni a nyugdíjas, szabad életüket). A szenior korosztály mellett - köszönhetően az egészségtudatos életmód terjedésének és a wellness és gyógyászati elemek fokozódó kapcsolódásának - egyre több fiatal vendég érkezik preventív, valamint szórakozási, kikapcsolódási céllal a fürdővárosokba. Az egészségturizmusban a folyamatosan változó piacokkal is számolni kell. Az utóbbi években új, fizetőképes orosz és cseh vendégkör jelent meg jelentős számban a hazai fürdővárosokban, komoly társadalmi-gazdasági hatásokat okozva a településeken (Hajnal & Köbli, 2014).

A fürdővárosok magasabb adóbevételek felett rendelkeznek, amelyet a települési környezet folyamatos fejlesztésére, megújítására, gondozására lehet fordítani. Rendezett, tiszta település, nagy zöldfelületek és parkok által elegáns és esztétikus városkép alakulhat ki a gyógyhelyeken, ami fontos szerepet játszik a város imázsában is. A vizsgált települések közül több is a turizmusnak köszönhetően jutott városi rangra. A városi cím a vele járó állami támogatás, európai uniós pályázatok elnyerésének megnövekvő lehetősége révén segíti az adott település egészségturisztikai infrastruktúrájának kiépülését (Michalkó & Rátz, 2011). A fürdővárosokra jellemző, hogy erősebb, szervezettebb kapcsolatban áll a fürdő, a gyógy- és egyéb szolgáltatók a város gazdaságával, társadalmával és a helyi közösségekkel, amely a hosszú távú fejlődés egyik alapfeltétele. Ezeknek a fürdővárosoknak a problémái is hasonlóak. A legerősebb negatív hatás a termékek és szolgáltatások magas ára, sok fürdővárosban ugyanis a külföldi vendégek árszínvonalához vannak az árak igazítva. A zsúfoltság, és a különböző kultúrákhoz köthető problémák is megjelennek, illetve hosszútávon probléma lehet a természeti erőforrások túlzott igénybevétele.

A turisztikai piacon elfoglalt helyezési sorrend is jól megmutatja, melyek a legfontosabb hazai desztinációk (1. táblázat). Ebben a rangsorban (kiemelve a vizsgált településeket) a fürdővárosok kiemelt helyet foglalnak el és jól látható, egyes fürdőknek a vendégszám alapján kik a legfőbb versenytársai. Ilyen például Hévíz és Hajdúszoboszló párosa, illetve Zalakaros és Sárvár kettőse, de az is jól látszódik, hogy míg Hévíz és Sárvár főleg a külföldi vendég körében keresett település, addig Hajdúszoboszló és Zalakaros sikerét a belföldi piac biztosítja.

1. táblázat: A legnépszerűbb hazai települések 2019-ben (kiemelve a vizsgált hét fürdőváros)
 Table 1. The most popular Hungarian settlements in 2019 (highlighting the seven studied spa towns)

2019.	Település	Vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken (db)	Külföldi vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken (db)	Belföldi vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken (db)
1.	Budapest	10 636 638	9 410 941	1 225 697
2.	Hévíz	1 144 769	675 215	469 554
3.	Hajdúszoboszló	979 169	372 116	607 053
4.	Balatonfüred	732 779	254 575	478 204
5.	Bük	723 758	416 537	307 221
6.	Siófok	676 610	221 855	454 755
7.	Zalakaros	667 959	160 965	506 994
8.	Sárvár	532 311	307 504	224 807
9.	Győr	452 142	240 297	211 845
10.	Eger	439 808	120 109	319 699
11.	Szeged	439 050	146 300	292 750
12.	Gyula	425 536	58 374	367 162
13.	Debrecen	410 351	147 801	262 550
14.	Miskolc	407 201	85 398	321 803
15.	Sopron	345 125	82 314	262 811
16.	Pécs	263 471	65 998	197 473
17.	Visegrád	239 333	43 534	195 799
18.	Harkány	222 081	56 469	165 612
19.	Nyíregyháza	208 339	59 078	149 261
20.	Kecskemét	205 581	83 266	122 315

Forrás: KSH 2019. alapján saját szerkesztés, 2020.
 Edited by Köbli, Á. 2020 on the bases of KSH 2019.

Harkány a vendégforgalmi adatai alapján nem számítana már elsődleges fő versenytársának a vizsgált másik hat településnek, viszont történelmi gyógyhelyi szerepe és a helyi gyógyvíz speciális adottságai és fejlesztési lehetőségei révén egyértelműen a vizsgált fürdővárosok között a helye.

MÓDSZEREK

Helyi lakossági kérdőíves felmérésem célja az volt, hogy megismerjem a fürdővárosi lakosság életminőségét, helyzetét, a turizmusból fakadó előnyeiket és problémáikat. A lakosság véleményét bemutató eredmények és információk alapján lehetőség van ugyanis a fürdővárosok későbbi fejlesztési stratégiáit, hosszútávú terveit úgy megalkotni, hogy az összhangban legyen a helyiek érdekeivel. A kérdőív eredményei által jól felmérhetővé és számszerűsíthetővé váltak a települések karaktereikben fellelhető azonosságok és eltéréseket, a helyi sajátos problémák és pozitív példák. Hévíz, Bük, Sárvár, Zalakaros, Gyula, Harkány és Hajdúszoboszló (a kérdőíves kutatás időbeli sorrendjében) esetében a felméréseket teljes egészében személyesen végeztem, mivel a személyes kontaktus és beszélgetések során a kérdőívre beírt eredményeken túl sok olyan kiegészítő információra tehettem szert, amely kiegészítette, illetve árnyalta a hivatalosan beírt eredményeket. A személyes kitöltés azért is volt

szükségszerű és kifejezetten hasznos, mivel így több alkalommal is bejárhattam a településeket, szorosabb kapcsolatokat alakíthattam ki a helyiekkel, feltérképezhettem a városokat, beleláthattam a lakosok mindennapi életébe, milyen mindennapi problémák jelentkeznek az adott településen. Megismerhettem a helyi lakosok gondolkodásmódját, attitűdjét a turizmussal, a városvezetéssel és a település jövőjével kapcsolatban, amely sokszor városrészenként is nagyon eltérő képet mutatott. Ráadásul a felmérést gyalogosan/kerékpárossal végeztem, így településszerkezetileg is részletesen megismertem a városokat, amellet, hogy rengeteg vizuális élmény és információ ért.

A helyi kérdőíves felmérések 2017 nyara és 2018 nyara között zajlottak le, a hét településen összesen 830 db érvényes kérdőív született. A kitöltők neme és kora mellett arra figyeltem, hogy a különböző városrészekből lehetőség szerint megfelelő arányokkal kerüljenek a mintába a kitöltők. A korlátozott lehetőségeim miatt a kisebb településeken 80 db, a nagyobb településeken 100 db érvényes kérdőívben húztam meg a határt. (A minta egészének nagysága korábbi hasonló hazai és nemzetközi kutatások elemszámához képest megfelelőnek tekinthető Rátz, 1999; Milman & Pizam, 1988). Emiatt Zalakaroson például a helyi lakosok több mint 5 %-a kitöltötte a kérdőívemet, a több mint 30 ezer lakosú Gyulán ugyanez az érték viszont mindössze 0,33 %. Hévíz esetén 250 kitöltött kérdőívvel rendelkezem, ez köszönhető helyi kötődésemnek, illetve többszöri kérdőívezésemnek, mivel egyéb, a külföldi vendégkört vizsgáló felméréseim során is lehetőségem volt újabb helyi kérdőívek kitöltetésére is.

A személyesen végzett kérdőíves kutatásokkal egy időben szakmai interjúkat is készítettem a fürdővárosokban. Mindenhol igyekeztem a települések életét meghatározó négy fő terület (önkormányzat, fürdő, szállodák, TDM) meghatározó szereplőivel interjút készíteni. A hét település esetén összesen 23 szakmai interjú készült, és többek közt polgármesterek, alpolgármesterek, szállodaigazgatók, fürdővezetők és helyi turisztikai szakemberek válaszoltak a kérdéseimre. Az interjúk során megszerzett értékes adatok és információk nagyban segítettek a települések mindennapi problémáinak, fejlesztési lehetőségeinek pontosabb és aktuálisabb megismerését.

A helyi lakos kérdőívezés adatait a 2. táblázat tartalmazza. Az eredmények természetesen a járvány előtti időszakra vonatkoznak és a korlátozások nélküli állapotokat és eltéréseket mutatják be fürdővárosonként.

2. táblázat: A hét vizsgált fürdővárosban történő helyi kérdőíves felmérés adatai
Table 2. Data of the questionnaires from the seven studied spa towns

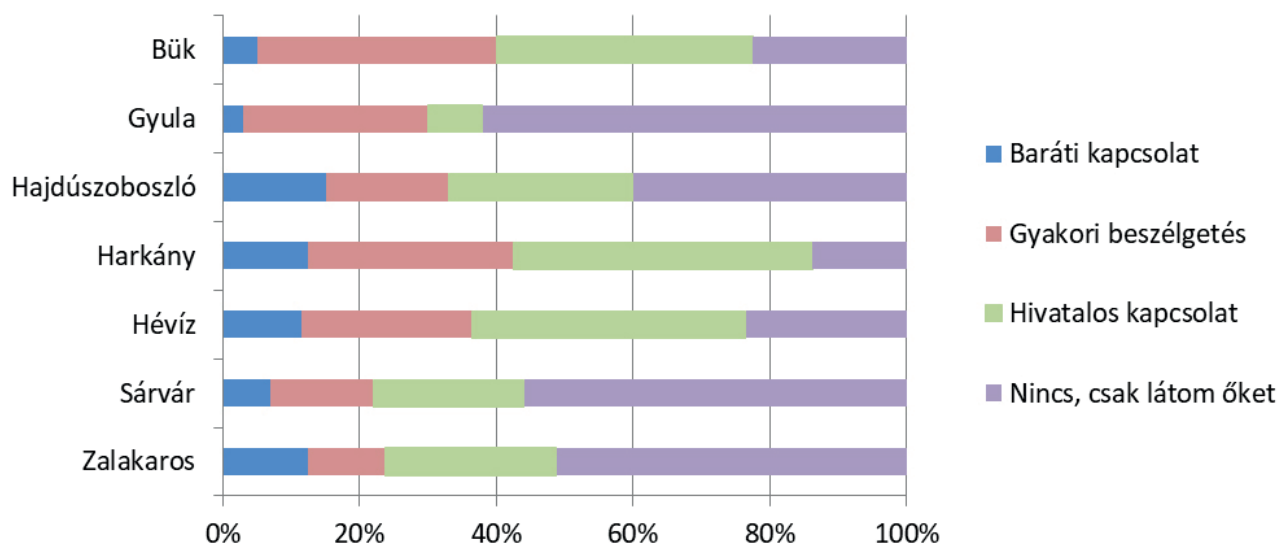
Település	Kitöltött kérdőív (db)	Népességszám (fő)	Kitöltők aránya (%)
Bük	80	3 618	2,21
Gyula	100	30 004	0,33
Hajdúszoboszló	100	23 781	0,42
Harkány	80	4 454	1,8
Hévíz	250	4 617	5,41
Sárvár	120	14 887	0,81
Zalakaros	100	1 976	5,06
Összesen	830 db	83 337 fő	0,99 %

Forrás: Saját felmérés és szerkesztés, 2018.
Edited and collected by Köbli, Á. 2018.

EREDMÉNYEK

A kérdőívet azzal a kérdéssel kezdtem, hogy *milyen kapcsolatokat alakítanak ki a helyiek a településekre érkező vendégekkel*. A legtöbb interakció (2. ábra) a turistákkal Harkány, Bük és Hévíz esetében tapasztalható. Mivel a gyógyturizmus hosszú múltra tekint vissza, ezekben az „emberléptékű” kisvárosokban az itt élők mindennapjainak szerves része a turistákkal való találkozás, a gazdasági és kulturális kapcsolatok kiépülése. Ez a korábbi jelentős magán szálláshely kapacitás népszerűségének is köszönhető, mivel a vendégek azon része, akik hosszabb ideje visszajárnak a településekre, szorosabb kapcsolatot tudnak kialakítani vendéglátóikkal. A kérdőíves felmérés eredményeként kiderült, hogy a hét város összesített eredményét tekintve a helyiek 62,8%-nak van személyes kapcsolata a turistákkal, ebből a legtöbben hivatalos kapcsolatban állnak a vendégekkel (Harkány esetében a hivatalos kapcsolat aránya 43,7%, míg 30% a gyakori beszélgetést jelölte meg). Hévíz, Harkány esetében a gyakori beszélgetések magas arányában a sok itt lakó külföldinek, és a visszatérő turistáknak van komoly szerepe. Ez igaz Hajdúszoboszlóra is, azonban annak települési mérete jóval nagyobb az említett fürdővárosokénál, így a mindennapi interakciók aránya települési szinten kevesebb.

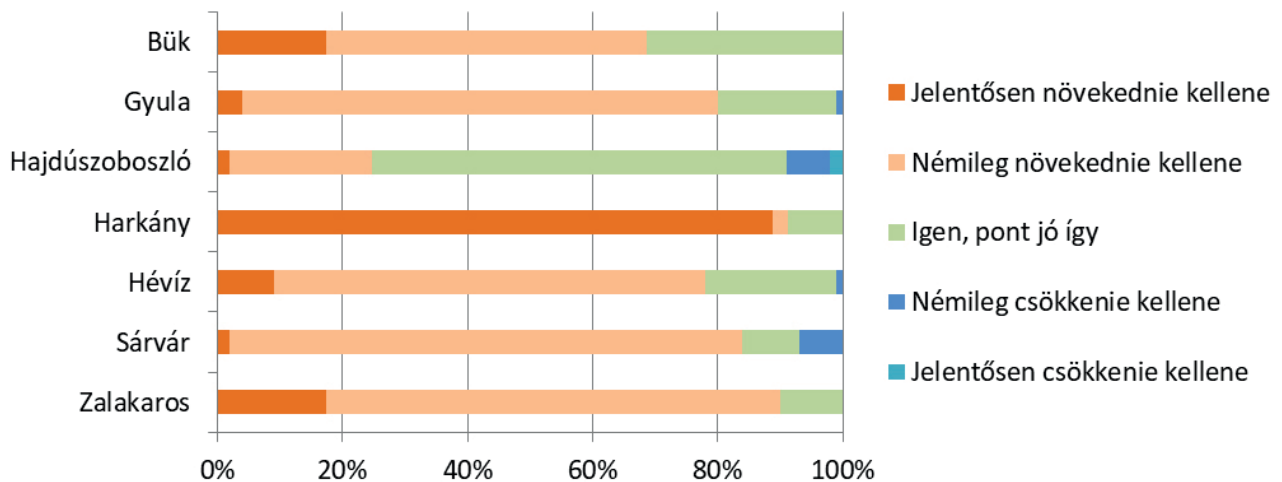
2. ábra: A helyiek kapcsolatának típusa a turistákkal
Figure 2. Type of relationship of locals with tourists

Forrás: Saját felmérés és szerkesztés, 2018.
Source: Edited and collected by Köbli, Á. 2018.

Gyula és Sárvár nagyobb városok, a turizmushoz kapcsolódó szálláshelyek és attrakciók csak a települések bizonyos részein jelennek meg kiemelten, így ezeken a településeken a turistákkal való kapcsolatba kerülés lehetősége és aránya is jóval kisebb (Gyula esetén a megkérdezett helyiek 38%-a kerül személyes kapcsolatba a turistákkal).

3. ábra: A turisták jövőbeni létszámának alakulása
Figure 3. Future number of tourists

Forrás: Saját felmérés és szerkesztés, 2018.
Source: Edited and collected by Köbli, Á. 2018.

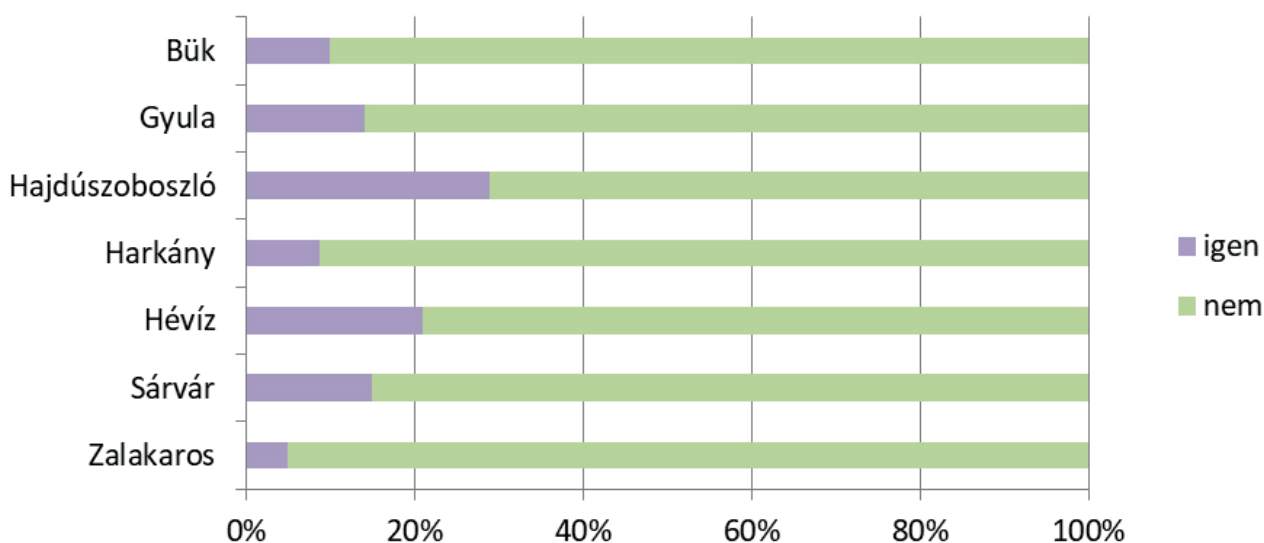
A következő kérdés a turisták létszámára vonatkozott, miszerint *megfelelőnek tartják-e a helyiek a jelenlegi állapotokat, esetleg növekednie vagy csökkennie kellene a turisták számának*. Az eredmények (3. ábra) jól tükrözik a települések turisztikai-gazdasági helyzetét, illetve a helyi lakosok terheltségének szintjét, hiszen a turisták számának növekedése a lokális jövedelmi, munkahelyi, bevételi lehetőségekre is komoly hatással van, de minél több a turista, annál több a probléma, zsúfoltság, zaj, terhelés is. Természetesen a koronavírus járvány okozta korlátozások teljesen új helyzetet teremtett a látogatók számát és a kívánatos mennyiséget illetően, ezzel együtt a helyiek turistákhoz való viszonyulást, teherbíró képességét jól mutatják a korábbi eredmények és érdekes alapot adnak egy későbbi összehasonlító vizsgálatra is.

Harkány esetében, amely a vizsgált fürdők közül a legkevesebb vendéggel rendelkezett a járvány előtt, pontosan kirajzolódik, mennyire szeretnék a helyiek, hogy újra magára találjon a fürdő és a város, így messze legnagyobb arányban (88,7 %) választották a jelentősen növekednie kellene kategóriát. Ha a két növekedésre vonatkozó választ együtt számoljuk, akkor a baranyai fürdő után Zalakaros, Sárvár és Gyula következik. Érdekes, hogy Sárvár lakosai közül többen (7%) a csökkenést is megemlítették. Sárvár esetében számolni kell a gyors és nagyon radikális turista szám növekedésével az elmúlt másfél évtizedben, ami a helyi lakosok egy kis részénél már zavaró hatásokat váltott ki, főleg a fürdőhöz közeli városrészekben.

Hévíz hiába bírt kimagasló vendégéjszaka számokkal a hazai fürdővárosok közül, a járvány előtti évek változásai (stagnáló német, majd visszaeső orosz vendégszámok) a fizetőképes külföldi kereslet enyhe visszaesését eredményezte, ezért a helyiek főleg a külföldiek számának növekedését szeretnék. Hajdúszoboszlón, amely kimagasló szezonálitással bír, a nyári hónapok nagyon telítve vannak, elképesztő tömeg van, az egész város augusztusi hétvégéken az eltartóképességének a határán mozog, így itt mondták legnagyobb arányban a helyiek (70%), hogy a turisták száma pont jó így, illetve esetleg csökkennie kellene némileg. Többen megállapították Hajdúszoboszlón, hogy növekedhetne még a vendégszám, csak szezonálisan jobban el kellene osztani az embereket.

A fürdővárosokban többen megemlítették jelölés közben, hogy nehéz erre a kérdésre igazán objektív választ adni, mivel egyik szempontból, helyi dolgozóként, a munkahely és városi bevételek szempontjából jó lenne még több vendég, de lakosként, az életminőség szempontjából olykor már bizony túl sokan vannak. Ugyanez a kettősség jellemzi ezeket a településeket most, a járványügyi korlátozások idején is, amikor a korlátozottan visszkapott élhető kisvárosi környezet előnyei állnak szemben a komoly gazdasági problémákkal és a bezárt munkahelyekkel.

4. ábra: Zavarja-e Önöket a turisták jelenléte mindennapi tevékenységük során?
Figure 4. Are tourists bothering you during your everyday activities?

Forrás: Saját felmérés és szerkesztés, 2018.
Source: Edited and collected by Köbli, Á. 2018.

A helyi lakosok 83,9% mondta a hét településen összességében (4. ábra), hogy nem zavarja őket a turisták jelenléte mindennapi tevékenységük során. Arányaiban Hajdúszoboszlón említették a legtöbben (27%) a turisták zavaró jelenlétét (kiemelten a közlekedés, valamint a szórakozás és pihenés területén), majd őket követi Hévíz (21%) (közlekedés és pihenés). A két legmagasabb vendégforgalmú településen a legmagasabb a zavaró hatás, de ott is leginkább a közlekedés az a terület, ahol fennakadásokat okoz a kimagasló turizmus. Ezt a jövőbeni fejlesztéseknek kiemelten figyelembe kell venniük. Sárvár, és kisebb mértékben Gyula esetében a legtöbb megkérdezett hozzátette, hogy a zavaró körülmények igen intenzíven a fürdőt és szállodákat magába foglaló városrészekre jellemzőek, a városok többi része nyugodt, a turisták zavaró hatásától mentes.

Bük városában a zavaró érték jóval kisebb, mint azt a vendégforgalmi adatok indokolnák, ez annak köszönhető, hogy Bük (és a fürdőnek otthont adó Bükfürdő városrész) esetében teljesen elkülönül egymástól a helyi lakosok és a vendégek térhasználata. Ez jól látható az 5. ábrán, amely Bük kereskedelmi szálláshelyeinek és fő vonzeróinak elhelyezkedését ábrázolja a területhasználat függvényében. Néhány szálláshelyet kivéve az összes nagyobb szálloda, panzió és kemping, illetve kiegészítő attrakció is a fürdő környékén összpontosul, így az ipari funkcióval is bíró nyugati városrészekben gyakorlatilag már egyáltalán nem találkoznak a helyiek a turistákkal és fordítva. Ez a fajta elkülönülés egész város életére hatással van, többen említették, hogy a fejlesztések túlságosan a fürdő

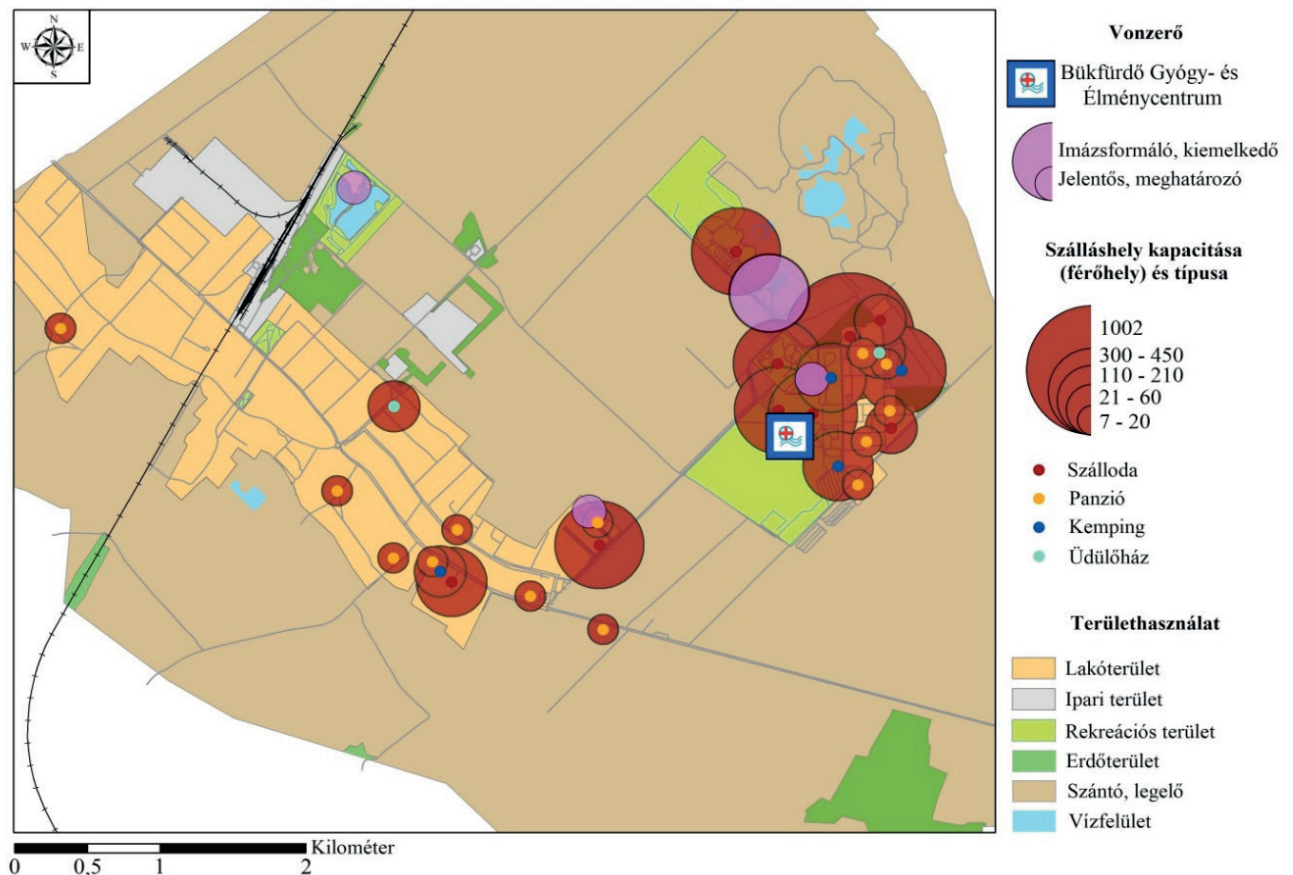
környékén összpontosulnak, miközben így természetesen a turizmus zavaró hatásai sem jelentkeznek a távoli városrészekben. A szakmai interjú helyi alanyai is egyetértettek abban, hogy nagy kihívás a közeljövőben Bük településén, hogy milyen fejlesztések révén lehetne a városrészek közötti eltéréseket enyhíteni és ezzel együtt az egész település életminőségét javítani.

5. ábra: Bük kereskedelmi szálláshelyeinek és fő vonzerőinek elhelyezkedése a területhasználat függvényében.

Tervezte: Köbli – Horváth. Szerk. Horváth, 2018.

Figure 5. The location of commercial accommodations and leading attractions of Bük, depending on the land use.

Designed: Köbli – Horváth. Edited by Horváth, 2018.

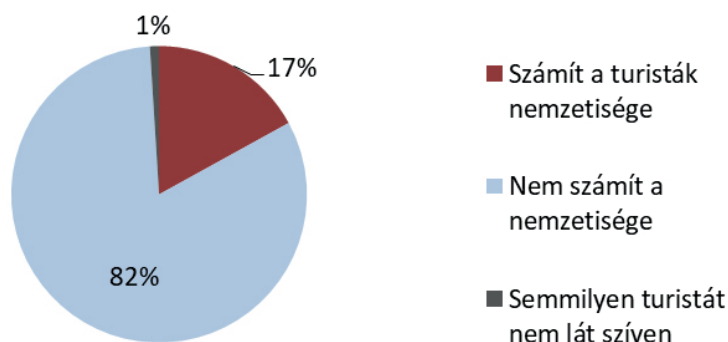

Forrás: Bük szálláshely nyilvántartás; OpenStreetMap – geofabrik.de

Source: Bük accommodation register; OpenStreetMap – geofabrik.de

A következő kérdés a vendégkör összetételére vonatkozott (6. ábra). A vizsgált fürdővárosokba jelentős külföldi vendégkör érkezik, ráadásul a külföldiek egy része ingatlant is vásárol, tehát ha csak időszakosan is, de része lesz a helyiek mindennapjainak. Megkérdeztem, *számít-e a turisták nemzetisége, és ha igen, mely nemzetiségű turistákat látják a legszívesebben, illetve a legkevésbé szívesen az adott fürdővárosban.*

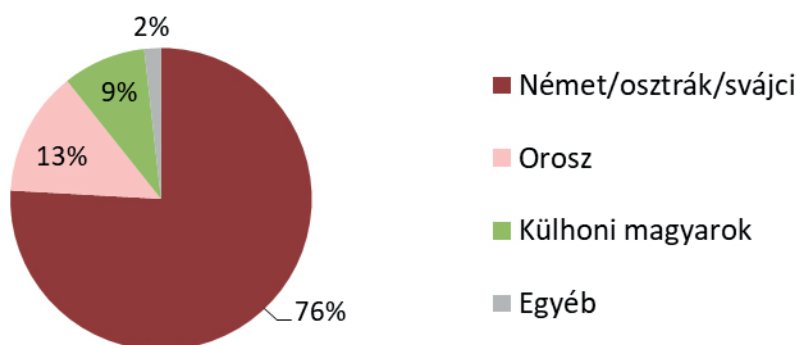
6. ábra: Számít a turista nemzetisége a helyiek érzete szempontjából?
Figure 6. Does the nationality of tourist matter according to locals?

Forrás: Saját felmérés és szerkesztés, 2018.
Source: Edited and collected by Köbli, Á. 2018.

Összességében a válaszadók 82 % szerint nem számít a turisták nemzetisége. Sokak mondták szóban a kérdőívvezés során, hogy a nem a nemzetiség, hanem a kulturáltság, a tisztelet és a megfelelő kommunikáció fontos, illetve ezek hiánya.

7. ábra: A legszívesebben látott turisták nemzetisége a hét településen
Figure 7. Nationality of the most welcome tourists in the seven settlements

Forrás: Saját felmérés és szerkesztés, 2018.
Source: Edited and collected by Köbli, Á. 2018.

Akik szerint számít a turista nemzetisége (7. ábra), leginkább a német ajkú vendégkört emelték ki, mivel őket fizetőképes, pontos, kulturált vendégeknek írták le, akikkel a kommunikáció is könnyű. Ráadásul velük kapcsolatban egyfajta nosztalgikus érzések is felmerülnek az utóbbi időben több vendéglátónál, magánszálláshely vezetőnél, illetve a turizmusban közvetlenül nem érintett helyi lakosnál is. A legtöbb gyógyhelyünk esetében sokszor visszajáró vendégek voltak, akiknek a száma azonban az elmúlt években különböző okok miatt (kiöregedett vendégek, megváltozott utazási szokások) nagymértékben visszaesett, helyüket pedig új, eltérő fogyasztói szokásokkal rendelkező cseh, orosz, illetve egyéb szomszédos országbeli vendég vette át.

Többen, leginkább Hévíz városában, az oroszokat is kiemelték, mint szívesen látott vendég, mivel nagyon fizetőképes, minőségi vásárlóknak tartják őket. Hozzá kell azonban tenni, hogy az oroszok megítélése elég vegyes. Azon megkérdezettek, akik szerint számít a turisták nemzetisége (összesen 17%), viszonylag magas arányban említették az oroszokat, hasonlóan a többi szláv vendégkörhöz a legkevésbé szívesen látott vendégek között (szavazatot kapott sorrendben: oroszok, szlávok, arabok,

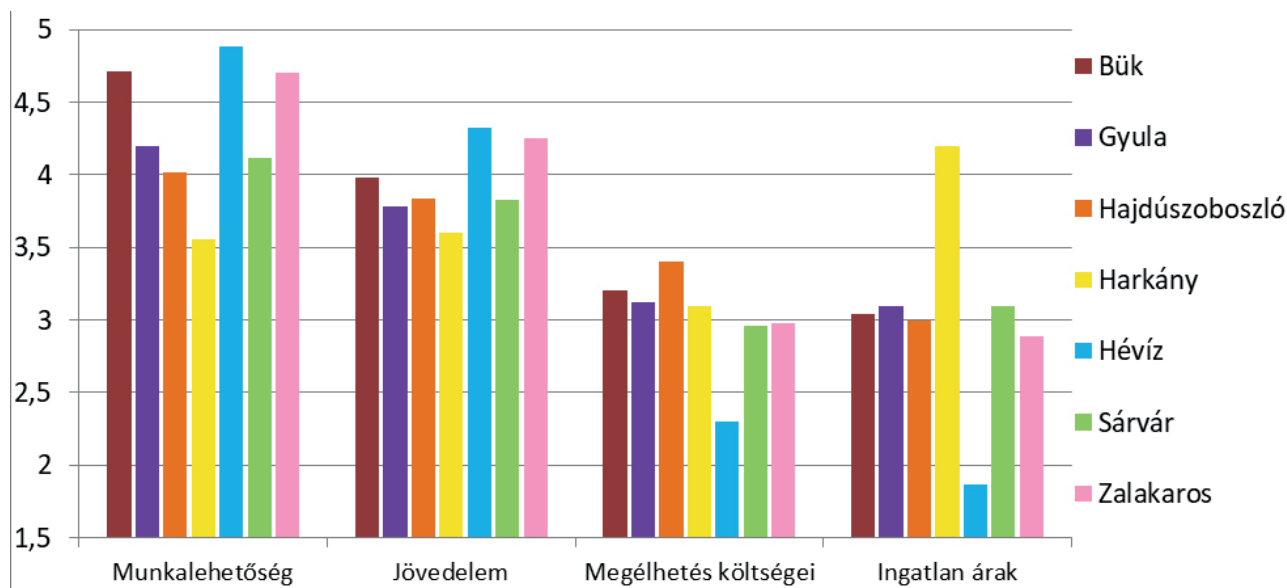
kínaiak, románok). Leginkább a tolerancia hiányát, az alkudozást, a viselkedési és kulturális különbségeket emelték ki. A kulturális különbségek megléte és olykor kiéleződése természetesnek mondható azon magyar fürdővárosokban, ahol jelenleg is zajlik a külföldi vendégkörök átrendeződése, a tradicionális német vendégkörök lecserélődése új küldő országokra (Hévízen az oroszok, Bük és Sárvár esetén a csehek az új meghatározó piac a járványmentes időszakban). Az elfogadás, hozzászokás a legtöbbször az idő függvénye. Ezt a folyamatot pontos adatokkal is alá tudom támasztani, mivel az oroszok szempontjából legfontosabb hazai fogadó település, Hévíz esetében már 2015-ben is végeztem kérdőíves felmérést a helyi lakosok körében hasonló kutatási céllal. Akkor a legkevésbé szívesen látott vendégek között 47%-ot kaptak az oroszok (Köbli, 2015), ami a mostani megkérdezésre már 16%-ra csökkent. Hévízen, tehát az elfogadás, a kölcsönös kulturális közeledés folyamatosan javul. Sőt, az oroszok esetében, pont mire megszokták a helyiek őket, a számuk elkezdett visszaesni, és sokan máris, főleg gazdasági szempontokból hiányolni kezdték őket Hévízről, ez a folyamat pedig csak tovább erősödhet a 2020-as leállások és turisták nélküli időszakot követően.

Települési életminőség

A következő nagy kérdéscsoportban a helyi lakosoknak egytől ötig terjedő skálán kellett osztályozniuk saját településüket különböző gazdasági, élethetőségi, társadalmi paraméterekben. A kérdések arra vonatkoztak, hogy az egészségturizmus az alábbi tényezőket milyen mértékben befolyásolja az adott fürdővárosban. Minél magasabb az érték, annál inkább javítja, és pozitív irányba változtatja a települést, minél alacsonyabb az érték, annál inkább rontja, és negatív hatásként járul hozzá a helyiek életéhez. Az értékek természetesen a járvány előtti időszak tapasztalatait mutatják be. Érdeemes lesz a vizsgálatok a járványhelyzet utáni években is megismételni, hogy lássuk, miként változik majd meg a helyiek véleménye a különböző települési adottságokat illetően azután, hogy megtapasztalták az ágazat és településük eddig ilyen szinten sose gondolt sérülékenységét.

A munkalehetőségek és ehhez kapcsolódóan a jövedelmek alapján (8. ábra) minden településen nagyon kedvező helyzetet teremtett az egészségturizmus a járványhelyzetet megelőzően. A helyiek szerint sok munkahely volt, ráadásul a fürdővárosokra kevésbé jellemző a szezonális munkahelyek száma, mint a turizmus más ágában, így az egész térség, a környező települések munkavállalói számára is biztos megélhetést és a hazai átlagtól magasabb jövedelmi viszonyok voltak jellemzők. A legalacsonyabb érték Harkány városát jellemezte, köszönhetően a visszaeső vendégszámoknak és a kisebb bevételeknek, amely a turizmus multiplikátor hatásai révén az egész település gazdaságára hatással van. A legmagasabb értéket elérő Hévíz (4,88) után Bük következett, amely kiváló értékét (4,71) minőségi turizmusa mellett a település méreteihez képest nagy ipari kapacitásának köszönheti.

8. ábra: Gazdasági paraméterek osztályozása
Figure 8. Classification of economic parameters

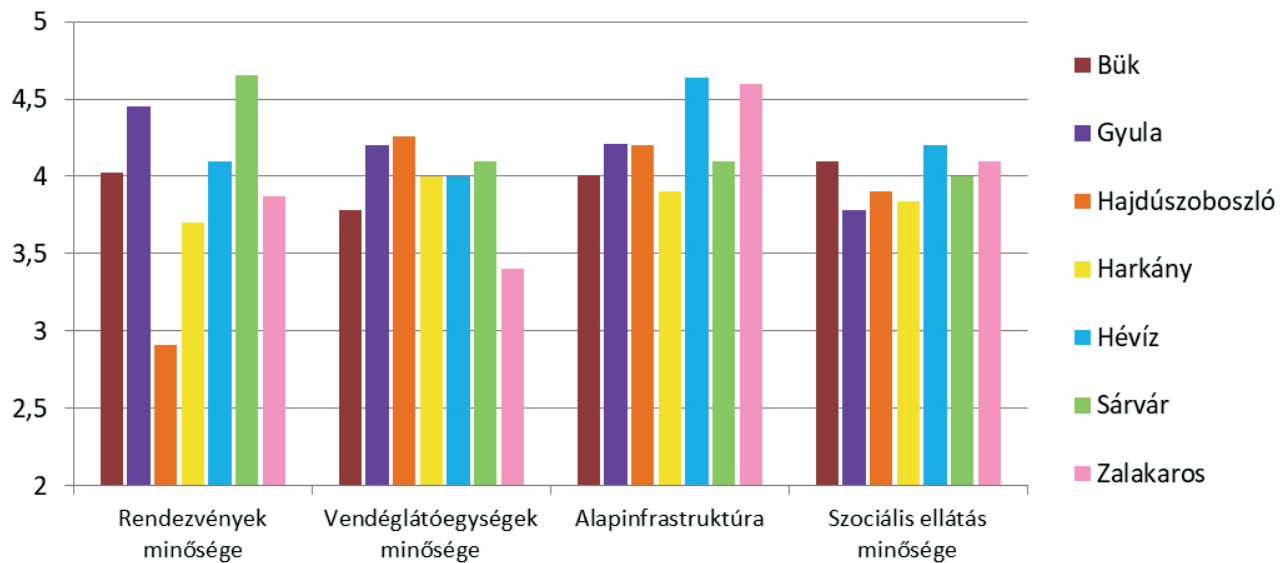
Forrás: Saját felmérés és szerkesztés, 2018.
Source: Edited and collected by Köbli, Á. 2018.

A turizmus minősége hatással van a megélhetés költségeire is, így a leginkább fizetőképes külföldi keresletre nyitott Hévíz esetében ez az árakat (élelmiszer, ruházat, szolgáltatások) a helyi lakosok szempontjából negatívan érinti, és a környező településekhez képest, minden jóval drágább helyben. Ez a tendencia kisebb mértékben a többi településen is jelentkezik, míg a nagyobb városokban (Gyula, Sárvár) sokszor városrészek között lesznek jelentős árkülönbségek (étterem, szolgáltatások) attól függően, mennyire érintettek a helyi turizmus által.

Az ingatlanárak szempontjából két kiugró érték látszódik, Harkány és Hévíz. Ebben a szegmensben a kereslet-kínálat örök szabályai érvényesülnek. Míg Hévízen, főleg az utóbbi években, óriási felfutás ment végbe az ingatlanpiacon, nagyon sokan akartak új házat, lakást vásárolni, ezért nagyon megemelkedtek az ingatlanárak. Ez eladás szempontjából kedvező, vétel szempontjából viszont nem. Főleg a fizetőképes orosz vásárlók megjelenése okozta a helyi árak emelkedését. Harkányban ezzel szemben pont a kereslet hiánya és az egyre csak növekvő eladó lakások száma az, ami miatt a többi településhez képest nagyon alacsonyok lettek a helyiek szerint is az ingatlanárak.

A következő tényezők (9. ábra) a turisták és a helyi lakosok szempontjából is fontos minőség kérdéskörét érintik. A rendezvények minősége szempontjából Gyula és Sárvár kapta a legjobb értékelést (4,48, illetve 4,62) a helyiektől, de a mintából csak Hajdúszoboszló tér el negatív irányba (2,96). Itt a vendégkör igényei miatt sokszor alacsony minőségű programok kerültek megrendezésre, amelyek a rendezvényekhez kapcsolódó infrastruktúrában („hírhedt sátor”) is megjelentek. Ez a folyamat szerencsére jelenleg teljesen átalakulóban van Hajdúszoboszlón, és a régi létesítmények elbontásával, valamint, új, magasabb minőségű rendezvényterek kialakításával a helyiek számára is értékes programok megrendezésére nyílik lehetőség.

9. ábra: Minőségi paraméterek osztályozása
Figure 9. Classification of quality parameters

Forrás: Saját felmérés és szerkesztés, 2018.
Source: Edited and collected by Köbli, Á. 2018.

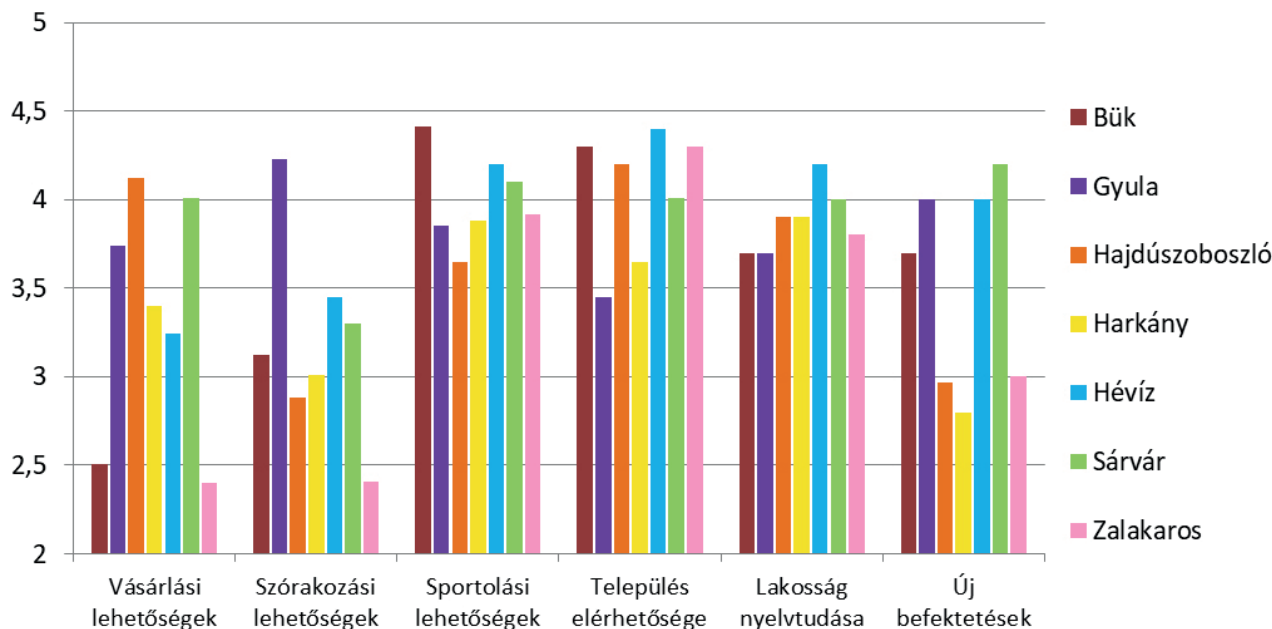
A vendéglátóegységek minőségében Bük és Zalakaros kapott alacsonyabb értékelést, (3,47) mind mennyiségi, mind minőségi szempontból úgy érzik a helyiek, hogy lehetne fejleszteni ezt a szektort. Ahogy Zalakaroson a lakosok fogalmaztak, nem tudni, hogy télen azért van zárva a legtöbb étterem, mert nincs kereslet, vagy azért nincs alapvetően helyi kereslet, mert minden bezár. Az éttermek helyzete mindig nagyon érdekes és nehezen kezelhető kérdéskör a fürdővárosok esetében. A gyógyulás, rekreáció fontos része a minőségi étkezés, a fürdővárosokba ráadásul fizetőképes hazai és külföldi turisták érkeznek. Ezek miatt komoly létjogosultsága lenne minőségi éttermeknek, ahogy a szakmai interjúk alanyai fogalmaztak, ha valahol Michelin csillagos étteremnek kellene nyílnia az országban Budapesten kívül először, az Hévíz. Azonban a magas minőségű, 4–5 csillagos hotelek olyan erős és nívós éttermekkel rendelkeznek, hogy nagyon nehéz a vendégkör kicsábítása esténként, hiszen az árba beépítve magas minőségű, az ételek és italok terén folyamatosan új, különlegességeket bemutató kínálat várja őket.

Az alapinfrastruktúra és a szociális ellátás tekintetében is magas és kiegyenlített értékek születtek, mindkettőben Hévíz kapta a legmagasabb osztályzatot. A többi település is szorosan követi a zalai fürdőhelyet és abban minden lakos és szakmai interjú alany egyet értett, hogy a magyar átlagtól magasan jobb lehetőségekkel és állapotokkal rendelkeznek a hazai fürdőhelyek. Fontos emiatt, hogy a gazdaságból szerzett bevételeket a turisztikai beruházások mellett a helyi társadalom életminőségét is nagyban befolyásoló területekre fordítsák a helyi önkormányzatok.

Vásárlási lehetőségeket tekintve Bük és Zalakaros nagyon alacsony értékeket (2,51; 2,4) kapott (10. ábra). Ennek oka, hogy két kis népességű, igazi várossá csak az utóbbi évtizedben fejlődő településről van szó. Bár a turizmus révén nagyon sok vendég érkezik és megjelentek az ő igényeik kielégítését megcélzó szolgáltatók is a településen, a helyi lakosok szempontjából legfontosabb élelmiszer (nagyobb szuper- és hipermarketek) és ruházkodás (olcsóbb, de minőségi ruhaüzletek) területén erősen hiányos

a települési kínálat. Mindkét településen hiányoznak a nagyobb szolgáltatók, a többi városban meg-
lévő világmárkák üzletei, boltjai és ez valószínűleg, még így is marad, köszönhetően a kevés helyi
lakosnak és az érvénybe lévő hazai „plázastop-törvénynek”. Így mindkét település lakóinak csak a
környező nagyobb városokba történő ingázások jelenthetnek megoldást ezeken a területeken.

10. ábra: Élhetőség paramétereinek osztályozása
Figure 10. Classification of liveability parameters

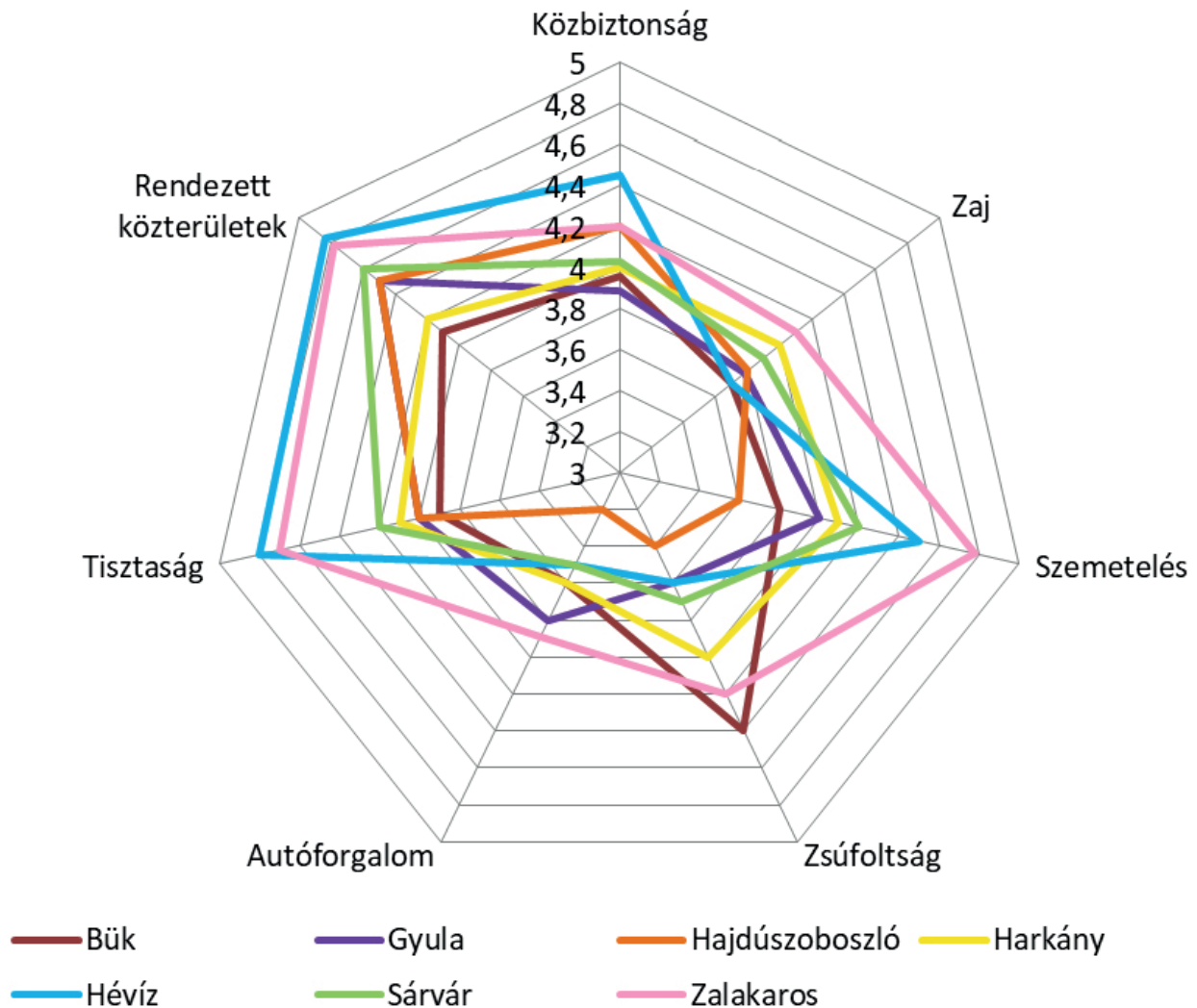
Forrás: Saját felmérés és szerkesztés, 2018.
Source: Edited and collected by Köbli, Á. 2018.

A település elérhetősége szempontjából a két határ-menti fürdőnk, Harkány és Gyula van nehezebb helyzetben, itt a belföldi piac szempontjából meghatározó Budapesttől való távolság kiemelt tényező. Ennél a kérdésnél a turisztikai megközelíthetőség mellett a helyiek saját regionális térkapcsolataikat is figyelembe vették, ilyen szempontból Harkány-Pécs és a Gyula-Békéscsaba kapcsolat is jónak mondható.

Új befektetések szempontjából Sárváron, Hévízen és Gyulán a legbizakodóbbak a helyiek, míg Harkányban és Hajdúszoboszlón jóval kevésbé. A lakosság nyelvtudása a gyógyhelyeken jónak mondható, a nyugati fürdőkben a német és újabban a cseh, valamint az orosz nyelvismeret nagy érték, míg Hajdúszoboszló és Gyula esetében a célpiacon következőben a román és lengyel nyelvtudás.

Míg a sportolási lehetőségek mindenhol magas értékeket kaptak (3,65–4,41 között), addig a szórakozási lehetőségekkel nem elégedettek a helyiek (Zalakaros 2,41) több esetben sem. Sokszor felmerült az a vélemény, hogy a programkínálat és a kikapcsolódási lehetőségek leginkább a turisták igényeit célozza meg és helyi lakosoknak jóval kevesebb lehetőség jut. A legnagyobb népességű és így legtöbb kikapcsolódási lehetőséget nyújtó Gyula kivételével ezért viszonylag alacsony értékek születnek, ezt a helyi hosszútávú fejlesztéseknél figyelembe kell venni.

11. ábra: Környezeti állapotok osztályozása
 Figure 11. Classification of environmental conditions

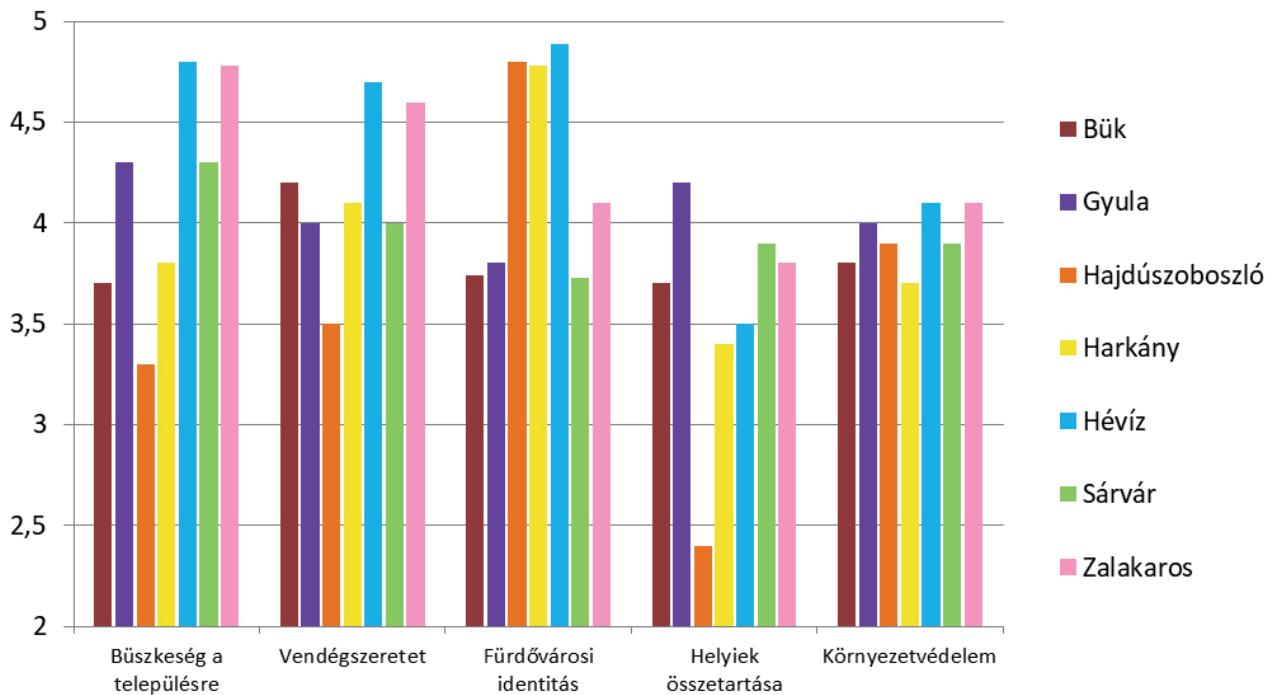
Forrás: Saját felmérés és szerkesztés, 2018.
 Source: Edited and collected by Köbli, Á. 2018.

A 11. ábra az életminőséget befolyásoló környezeti tényezők megítélését mutatja be. Közbiztonság szempontjából a többi magyar településhez képest a helyiek szerint is kedvezőbbek az állapotok, főleg a kimagaslóan az egészségturizmusból élő városok (Hévíz, Zalakaros, Hajdúszoboszló) kaptak magas (4,2–4,4) értékeket. Tisztaság és a rendezett közterület szempontjából is nagyon magas értékeket adtak a helyiek, mindenhol büszkéek a rendezett, tiszta közterületekre, utcákra, ami a gyógyhelyek miliójének is fontos eleme. A két zalai fürdő, Hévíz és Zalakaros esetében kiemelkedően magas osztályozások születtek (Hévíz 4,84; Zalakaros 4,78).

Szemetelés, zaj, zsúfoltság szempontjából már megosztottabb a helyzet, bár itt településtől függetlenül több tényezőt is figyelembe kell venni. Hajdúszoboszló esetében például a szezonális nagyban befolyásolja az értékeket, nem mindegy, melyik időszakra vonatkozóan tesszük fel a kérdést. A nyári, óriási vendégtömegeket fogadó hónapok során ugyanis elég zavaró mind a zsúfoltság (részben igaz ez Hévíz és Gyulán is), mind a szemetelés (Bükön is), míg a nyugodtabb, őszi, téli hónapokban ezek a gondok nagyrészt megszűnnek és kifejezetten tiszta, rendezett településekben élhetnek a helyiek.

Sárváron és Gyulán nem a szezonális zavarja meg a kérdés pontosságát, hanem az, melyik városrészre vonatkozóan tesszük fel a kérdést. Miközben a fürdő és a fő szálláshelyeknek otthont adó városrészek nagymértékben zsúfoltak, és nagyon magas az autóforgalom aránya, addig a turizmus vérkeringéséből kieső területeken nyugodt, csendes, kifejezetten békés, élmény szempontjából magas minőségű területeket találunk. A negatív tényezők tekintetében a helyiek véleménye alapján összességében Zalakaros kapta a legjobb értékeléseket.

12. ábra: Helyi kohézió paramétereinek osztályozása
Figure 12. Classification of the parameters of local cohesion

Forrás: Saját felmérés és szerkesztés, 2018.
Source: Edited and collected by Köbli, Á. 2018.

Az következő kérdéscsoport (12. ábra) a helyi lakosok településhez kötődését és a turizmushoz való viszonyulását vizsgálta. Nagyon érdekes, hogy a saját településre való büszkeség és a vendégszeretet milyen hasonló értékeket ér el az adott fürdővárosok esetében, ilyen szempontból Hévíz és Zalakaros érte el a legkedvezőbb (4,5 feletti érték) és Hajdúszoboszló a legkedvezőtlenebb értékeket (büszkeség 3,42). Fürdővárosi identitás igazán ott alakult ki (Hévíz, Hajdúszoboszló, Harkány), ahol régi tradíciókkal rendelkező, az egész település életét befolyásoló és átható egészségturizmus a jellemző. Sárvár, Gyula és kissé meglepően Bük esetében (településen belüli nagy elkülönülés az oka) ez egyelőre alacsonyabb szinten van, bár az érték így is mindenhol magasabb, mint 3,73. A helyiek összetartása egy kissé kényes kérdés, azonban a belső helyi konfliktusok, érdekellentétek kifejezése egy kívülről jött kérdőívhez személye felé könnyebben megtörténnek. Ennél a kérdésnél Gyula szerezte meg a legjobb értékeket. A környezetvédelem fontossága és helyzete közel azonos értékeket kapott (3,7–4,1 között), de azt nagyon sokan kiemelték, hogy bár a többi magyar településhez képest jó és tudatos fejlesztések mentek végbe ezen a területen, van még mit tenni minden fürdővárosban a környezet megóvásáért.

Végezetül feltettem azt a kérdést a helyieknek, hogy mi lehet az adott település hosszútávú, sikeres jövőjének az alapja. Nagyon sokszínű, de nagyrészt reális és tudatos válaszokat kaptam nemcsak a szakmai interjúk alanyaitól, hanem a helyi lakosoktól is. Ezek közül kiemeltem és összefoglaló pontokba rendeztem (3. táblázat) azokat a többször ismétlődő helyi véleményeket, amelyek a települések jövőjét meghatározó területek lehetnek a közeljövőben. Az említett területek fontosságát későbbi kutatásaim és a települési komplex fejlesztési stratégiák céljai is igazolták, ami jól mutatja, hogy az igények és problémák felmérésénél a lehető legalacsonyabb szintig le kell menni a kutatások során, így kapva a legpontosabb képet a helyi, lokális viszonyokról.

3. táblázat: A hosszútávú, sikeres jövő alapja a helyiek véleménye alapján
Table 3. The bases of a long term, successful future according to locals

Település	A hosszú távú, sikeres jövő alapja a helyiek véleménye alapján
Bük	Turizmus, ipar, közszolgáltatások minőségi és összehangolt fejlesztése
	Folyamatos fejlődés a fenntarthatóság figyelembe vételével
Gyula	Komplex kínálat kialakítása
	Fürdővárosi hangulat erősítése, fürdő fejlesztése
	Megközelíthetőség javítása
Hajdúszoboszló	Értelmiség városban tartása, oktatás
	Új befektetők bevonása
	Új vendégkörök, például oroszok megjelenése
Harkány	Minőségi programkínálat kialakítása
	Erősebb és hatékonyabb marketing tevékenység
	Új minőségi rendezvények, szórakozóhelyek
	Biztonság javítása
	Infrastruktúra (közlekedési) fejlesztése
Hévíz	Jelenlegi folyamatok pozitív irányú megváltoztatása
	Tó és a fürdő fejlesztése
	Jelenlegi színvonal megtartása
	Vendégkör sokszínűsége (magyarok, új piacok)
Sárvár	Tisztelet, odafigyelés embertársainkra
	Egész város komplex fejlesztése
	Több lábon állás megvalósítása
Zalakaros	Új fejlesztésekkel a szezon hosszabbítása
	Fürdő további fejlesztése
	Színes programkínálat

Forrás: Saját felmérés és szerkesztés, 2018.
Source: Edited and collected by Köbli, Á. 2018.

KÖVETKEZTETÉSEK

Az összesített eredmények alapján a legfontosabb pozitívum a vizsgált fürdővárosokban az életminőség és élhetőség szempontjából a tiszta, csendes, nyugodt környezet, amelyet kiemelten a turizmus hatásaként értékelnek a helyiek. Gazdasági oldalról a sok munkalehetőséget és a magas életszínvonalat, valamint a folyamatosan meglévő új fejlesztéseket említették a leggyakrabban. Olyan negatív hatást összességében kevesebbet említettek, ami kifejezetten a turizmusnak köszönhető az adott tele-

pülésen. Leginkább a zsúfoltság, autóforgalom, közlekedési problémák jelentik főleg a kisebb területű fürdővárosokban a problémát, illetve a vásárlási lehetőségek hiánya és a turisták okozta magasabb árszínvonal. Kifejezetten sokan említették viszont a programhiányt, ami nem a programok számát tekintve jelent problémát a helyieknek, hanem sokan úgy gondolják, hogy a programkínálat kialakításánál kizárólag a turisták igényeit veszik figyelembe. Ugyanez a szempont településenként eltérő mértékben, de a települési fejlesztésekre is sokak szerint igaz, helyi lakosként szeretnének nagyobb figyelmet kapni a turisták mellett a jövőbeni beruházások és fejlesztési célok meghatározásánál.

Összességében a helyi lakosok nagyon magas aránya, 84% tartotta élehetőnek a vizsgált településeket, kiemelve, hogy a jövőbeni fejlesztések tovább javíthatnak a fürdővárosok településképi és élehetőségi feltételein. Az élehetőség több különböző, egyedi tényezőből tevődik össze településenként. Zalakaroson kiemelték a helyiek, hogy nagyon nyugodt, csendes településről van szó, ahol viszont nagyon kedvező munkalehetőségek vannak. Bük települését a falusias nyugalom mellett városias kényelem jellemzi és kiemelték a kiváló infrastruktúrát. Harkány esetén az élehetőség szempontjából a csendes, hangulatos környezetet emelték ki, illetve a térségi viszonyok alapján kiváló munkalehetőségeket. Hévízen a biztonságos környezetet, a fejlett infrastruktúrát és kulturált településképet írták a legtöbben, illetve a jó üzleti lehetőségeket. A nagyobb települések közül Hajdúszoboszlót is élehetőnek tartják mind infrastrukturális, mind gazdasági szempontból, bár a helyiek nagy része szerint nyári hónapokban elérte az eltartóképességének határait a város. Sárvárt is élehetőnek tartják, mind a természeti környezet, mind a szolgáltatások terén, de kiemelték többen, hogy vigyázni kell, mert ha ugyanilyen tempóban növekszik a turizmus szerepe, mint eddig és ezzel együtt a turisták száma is, az veszélyeztetheti az élehető települési állapotot. Gyulát is élehető városnak tartják, olyan kedvező méretű településnek, ahol mindent megtalálhat az ember, ami a nyugodt élethez szükséges, biztonságos környezetet, sok zöldfelületet és színes kulturális életet.

Természetesen az eredmények a járvány okozta korlátozások előtti állapotot mutatják be, ezzel ki is jelölve a kutatás további irányát. Mindenképp szükséges lesz a korlátozások utáni években a kutatás megismétlése és egy összehasonlító vizsgálat elvégzése, amely pontosan megmutatja, mely területeken és milyen módon változtak akár pozitív, akár negatív irányba a legnépszerűbb hazai fürdővárosok élehetőségi paraméterei a helyi lakosok értékelése alapján.

IRODALOMJEGYZÉK

- Ács, P., & Laczkó, T. (2008). Spatial Concentration of Hungary's Health Tourism. *Modern Geográfia*, 2(2), 35–55.
- Bakucz, M., & Tegzes, A. (2016). Fürdőtelepülések versenyképességi vizsgálata néhány magyar és közép-európai régióban: *Az OTKA 106283.sz. „Gyógy- és termálfürdőhelyi versenyképességi tényezők felmérése hazai és közép-európai régiókban” című alapkutatás zárómonográfia*. Pécs: Pécsi Tudományegyetem, 2016. 188 p.
- Budapest Főváros Kormányhivatalának országos nyilvántartása az engedélyezett gyógyszállókról - kormányhivatal.hu/download/e/26/06000/6_Gyogyszallok_002.pdf*
- Connell, J. (2013). Contemporary medical tourism: Conceptualisation, culture and commodification. *Tourism Management* 34, 1–13.

- Csiffáry, G. (2004). *Régi magyar fürdővilág*. Budapest: Helikon.
- Egedy, T. (2009). *Városrehabilitáció és életminőség*. MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest.
- Ercsey, I. (2011). Az életminőség mérése. In: *Losoncz, Miklós; Szigeti, Cecília (szerk.) Válság közben, fellendülés előtt: A 2010. június 1-i Kautz Gyula konferencia válogatott tanulmányai*. Győr, Magyarország: Széchenyi István Egyetem Kautz Gyula Gazdaságtudományi Kar, (2011) Paper: Ercsey, 11 p.
- Friedman, A. (2018). *Fundamentals of Sustainable Urban Renewal in Small and Mid-Sized Towns*. e-book [springer.com/gp/book/9783319744636](https://www.springer.com/gp/book/9783319744636)
- Galambos I., Michalkó, G., Törzsök, I., & Wirth, G. (2015). *Fürdővárosok*. (szerk.). 292 p.
- Hajnal, K., & Köbli, Á. (2014). Hévíz turizmusának fejlődési irányai. *Modern Geográfia*, 9(3), 11–20.
- Kayar, C. H., & Kozak, N. (2010). Measuring destination competitiveness: an application of the travel and tourism competitiveness index (2007). *Journal of Hospitality Marketing & Management*, 19(3), 203–216.
- Kósa, L. (1999). *Fürdőélet a Monarchiában*. Budapest: Holnap Kiadó, 1999. 272 p.
- Köbli, Á. (2015). Russian tourist in Hévíz: Following the way of Karlovy Vary? *ACTA Geographica Universitatis Comenianae* 59(1), 35-51.
- Köbli, Á. (2018). *Nemzetközi jelentőségű fürdővárosaink komplex fejlesztési lehetőségei a fenntarthatóság jegyében*. Doktori értekezés. PTE TTK Földtudományok Doktori Iskola. Pécs. 234 p.
- Laczkó, T. (2021). Magyarországra érkező külföldi egészségturisták fogyasztásának nemzetgazdasági hatásai 2019-ben. *Modern Geográfia*. 16(1), 1–22.
- Michalkó, G., & Rátz, T. (2011). *Egészségturizmus és életminőség Magyarországon: Fejezetek az egészség, az utazás és a jól(l)ét magyarországi összefüggéseiről*. Budapest, MTA Földrajztudományi Kutatóintézet. 179 p.
- Milman, A., & Pizam, A. (1988). Social Impacts of Tourism on Central Florida. *Annals of Tourism Research*, 15(2)191–204.
- Országos Egészségturizmus Fejlesztési Stratégia (OES) (2007–2013) - Aquaprofit Rt Budapest*.173p. <https://2010-2014.kormany.hu/download/b/8e/20000/Egeszsegturizmusstrategia.pdf>
- Papp, S., Nagy, Gy., & Boros, L. (2017). A kedvezményezett települések objektív életminőség alapján történő lehatárolási lehetőségei. *Területi Statisztika*, 2017, 57(6): 639–664.
- Petneki, Á. (1991). Múzsák szabadságon. Az idő múltatásának kultúrtörténete a magyarországi fürdőhelyeken (1815–1848). *Helikon 1–2*, 240–249.
- Rátz, T. (1999). *A turizmus társadalmi-kulturális hatásai*. Doktori disszertáció. Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem, Budapest.
- Smith, M., & Puczko, L. (2010). *Egészségturizmus: gyógyászat, wellness, holisztika*. - Akadémiai Kiadó, Budapest. 2010. 427 p. (Turizmus Szakkönyvtár)
- Szigeti, F. (2016). Az életminőség mérési rendszerei. *Educatio*, 25(1), 130–139.
- Turner, L. (2011). Quality in health care and globalization of health services: accreditation and regulatory oversight of medical tourism companies. *International Journal for Quality in Health Care*, 23(1), 1–7.

- White, R. (2012). From the majestic to the mundane: democracy, sophistication and history among the mineral spas of Australia. *Journal of Tourism History*, 4(1), 85–108.
- Wirth, I. (2011). *Fürdőcultúra*. Szent István Egyetem 107 p. https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/2010-0019_furdokultura/pr01.html
- 74/1999. (XII. 25.) EüM rendelet a természetes gyógytényezőkről - net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99900074.eum